

DOCUMENTA – Centar za suočavanje s prošlošću

Centar za mir, nenasilje i ljudska prava – Osijek

„Javni dijalog o sudbini ubijenih i nestalih: Mi pamtimo – a vi?“¹

STUDIJA SLUČAJA²

Zločin počinjen nad civilima u Paulin Dvoru 11. prosinca 1991. godine

Studiju slučaja izradila Veselinka Kastratović

Centar za mir, nenasilje i ljudska prava - Osijek

¹ „Projekt „Javni dijalog o sudbini ubijenih i nestalih: Mi pamtimo – a vi?“ podržan je sa 150.000,00 € financijske podrške Islanda, Lihtenštajna i Norveške u okviru EGP grantova.

Sadržaj ove publikacije isključiva je odgovornost *Documente* – Centra za suočavanje s prošlošću i ne odražava nužno stavove država donatorica i Upravitelja Fonda“.

² Za izradu ove Studije slučaja korištena je sudska dokumentacija: zapisnici, presude, žalbe, novinski članci i mišljenja promatračkog tima koji je pratio rasprave u kaznenom postupku koji se vodio za zločin počinjen 11. prosinca 1991. godine u Paulin Dvoru.

SADRŽAJ:

	broj stranice:
UVOD:	3
OPĆI PODACI O NASELJU PAULIN DVOR	5
ZLOČIN U PAULIN DVORU	5
Podaci o događajima koji su prethodili zločinu	5
Zločin počinjen 11. prosinca 1991. godine	6
Postupanje nakon saznanja za izvršen zločin	6
KAZNENI POSTUPAK	8
Istraga	8
Prvostupanjski postupak	8
Žalbeni postupak	8
Presuda i rješenje Vrhovnog suda RH	10
Ponovljeni postupak	10
Žalbeni postupak	10
Presuda Vrhovnog suda RH	11
Drugi ponovljeni postupak	11
Presuda Vrhovnog suda RH	11
OKOLNOSTI U KOJIMA SE PROVODIO	12
PRVOSTUPANJSKI KAZNENI POSTUPAK	
MIŠLJENJE PROMATRAČKOG TIMA	11
ZAKLJUČAK	12

UVOD:

Ova studija slučaja obrađuje zločin počinjen 11./12. prosinca 1991. godine nad civilnim stanovništvom sela Paulin Dvor. U tom zločinu ubijeno je 18 žrtava srpske nacionalnosti (od toga 9 žena i 9 muškaraca) i 1 muškarac mađarske nacionalnosti.²

Zločin u Paulin Dvoru obilježilo je nekoliko činjenica, koje pokazuju brutalnost u izvršenju te bestijalnost i pomanjkanje poštovanja i pijeteta prema žrtvama:

- 1) žrtve ovoga zločina su 4 bračna para³;
- 2) ubijeni su otac, sinovi i snaha te bliska srodnica⁴;
- 3) ubijeno je 8 žena u životnoj dobi od 41 do 85 godina⁵;
- 4) na tijelima žrtava utvrđene su strijelne ili eksplozivne ozljede glave i ostalih dijelova tijela. Ozljede uslijed kojih je nastupila smrt naprijed navedenih osoba zadane su vatrenim oružjem i minsko-eksplozivnim sredstvima (ručne bombe)⁶. Iz nalaza i mišljenja vještaka za balistiku proizlazi da je korišteno 17 vrsta oružja različitog kalibra i 2 vrste minsko-eksplozivnih sredstava;
- 5) za izvršeni zločin znalo se odmah, jer je obavljen uviđaj (očevid) na licu mjesta i to od pripadnika VP pri 130. brigadi HV-a, SIS-a 130. brigade, Centra SIS-Osijek, Uprave SIS-a iz Zagreba, kao i zapovjedništva HV-a u Osijeku^{7 8};

² Dmitar Katić (82 godine), Milan Katić (59 godina), Petar Katić (54 godina), Bosiljka Katić (47 godina), Draginja Katić (69 godina), Jovan Gavrić (55 godina), Boja Grubišić (71 godine), Anđa Jelić (41 godina), Boško Jelić (47 godina), Dragutin Kečkeš (52 godine), Milan Labus (50 godina), Milka Lapčević (81 godina), Vukašin Medić (68 godina), Milica Milović (57 godina), Spasoja Milović (58 godina), Milena Rodić (63 godine), Božidar Sudžuković (78 godina), Marija Sudžuković (77 godina), Darinka Vujnović (57 godina).

³ Anđa i Boško Jelić; Milica i Spasoja Milović; Božidar i Marija Sudžuković; Bosiljka i Petar Katić.

⁴ Dmitar Katić, sinovi Milan i Petar Katić, snaha Bosiljka Katić i bliska srodnica Draginja Katić.

⁵ Bosiljka Katić 47 godina; Draginja Katić 69 godina; Boja Grubišić 71 godina; Anđa Jelić 41 godina; Milka Lapčević 81 godina; Milica Milović 57 godina; Milena Radić 63 godine; Marija Sudžuković 77 godina.

⁶ Presuda Županijskog suda Osijek br. K-18/93 od 6. travnja 2004. godine, str. 7.

⁷ Zapisnik s rasprave održane na Županijskom sudu u Osijeku dana 28. studenoga 2006. godine.

⁸ Žalba ŽDO iz Osijeka, br. K-DO-68/02 od 17. studenoga 2004. godine.

- 6) kuća u vlasništvu Andrije Bukvića na adresi Paulin Dvor, Glavna 52, u kojoj su žrtve bile zatvorene u nekoj vrsti kućnog pritvora, nakon izvršenog zločina je minirana, kako bi se prikrili tragovi zločina⁹;
- 7) tijela žrtava nisu pokopana po lokalnim običajima na mjesno groblje, već su prikrivena pokapanjem na vojnom skladištu Lug kod Čepina¹⁰;
- 8) daljnje prikrivanje zločina, organizirano od pripadnika sigurnosnih službi RH, uslijedilo je 1997. godine, kada su posmrtni ostaci stavljeni u plastične bačve i prevezeni u sekundarnu grobnicu udaljenu preko 500 km, na lokaciju zvanu Rizvanuša, na šumskom putu prema vrhu Visočica udaljenom 4,5 km od ceste Gospić – Karlobag, u Ličko-senjskoj županiji.¹¹

Dakle, ovaj zločin, osim po broju civilnih žrtava, ljudi srednje i starije životne dobi, karakterizira brutalnost i upornost u njegovu izvršenju, kao i organizirano i namjerno prikrivanje žrtava i tragova zločina te izostanak pijeteta i poštovanja žrtve.

Istražitelji Međunarodnog kaznenog suda za bivšu Jugoslaviju su u svibnju 2002. godine, tijekom istrage zločina počinjenog u Medačkom džepu ipak pronašli žrtve, što je ovaj zločin konačno učinilo vidljivim. Do tada se o njemu u Republici Hrvatskoj nije pisalo i govorilo, a kao takav bio je i negiran. Istrage nije bilo unatoč činjenici da su vojne i civilne vlasti RH znale za njegovo počinjenje, kao i za nehumano, nečovječno i nezakonito postupanje prema žrtvama.

Unatoč činjenici da je kazneni postupak protiv dvojice okrivljenika pravomoćno završen, ostaje dosta otvorenih pitanja: tko je prikrivio zločin, tko je zapovjedio da se tijela žrtava zakopaju u jamu na vojnom skladištu Lug kod Čepina, tko je zapovjedio premještanje posmrtnih ostataka žrtava na lokaciju sekundarne grobnice u preko 500 km udaljenu lokaciju zvanu Rizvanuša, zašto nije provedena istraga o navedenim djelima te zašto nitko za navedena djela nije odgovarao?

Ostaje i otvoreno pitanje jesu li svi počinitelji ubojstva utvrđeni? Možemo li reći da je ovaj zločin nešto što je hrvatskom društvu pomoglo suočiti se s događajima od prije 30 godina? Je li dovoljno pravomoćno osuditi dio počinitelja ovog zločina i reći da smo sada gotovi?

⁹ Zapisnik s rasprave održane dana Županijskom sudu u Osijeku dana 27. studenoga 2006. godine i 28. studenoga 2006. godine.

¹⁰ Zapisnik s rasprave održane na Županijskom sudu u Osijeku dana 27. studenoga 2006. godine i 28. studenoga 2006. godine.

¹¹ Presuda Županijskog suda u Osijeku br. K-18/03 od 6. travnja 2004. godine, str. 7 „... na području Rizvanuše kod Gospića pronađeni posmrtni ostaci Milana Labusa, Spasoja Milovića, Boje Grubišić, Božidara Sudžukovića, Bosiljke Katić, Dragutina Kečkeša, Boška Jelića, Milana katića, Dmitra Katića, Draginje Katić, Vukašina Medića, Anđe Jelić, Milice Milović, Petra Katića, Jovana Gavrića, Milene Rodić i Marije Sudžuković, a na mjesnom groblju u Trpinji posmrtni ostaci Darinke Vujnović.

OPĆI PODACI O NASELJU PAULIN DVOR:

Paulin Dvor, selo u Osječko-baranjskoj županiji, najmanje je i najslabije naseljeno mjesto općine Šodolovci (broj pošte: 31215 Ernestinovo, zemljopisne koordinate [45°26'35"N 18°37'26"E](#)). Do 1991. godine Paulin Dvor nalazio se u administrativnom sastavu grada Osijeka, od kojega je udaljen 10-ak km, a cestom je povezan s Ernestinovom i Antunovcem. Prema popisu stanovništva iz 1991. godine Paulin Dvor je imao 168 stanovnika: 147 Srba, 9 Jugoslavena, 4 Hrvata i 8 „ostalih“. Prema popisu stanovništva iz 2011. godine Paulin Dvor je imao 80 stanovnika u 29 kućanstava i 42 stambene jedinice.¹²

ZLOČIN U PAULIN DVORU:

Podaci o događajima koji su neposredno prethodili zločinu:

Civilno stanovništvo koje je tijekom rata ostalo živjeti u Paulin Dvoru bilo je smješteno u tri kuće: kući Bogdana Krzmana, kući Boje Labus i kući Andrije Bukvića, na adresi Glavna 52 (mjesto zločina). Zajednički smještaj civilnog stanovništva naredili su pripadnici HV-a, zbog sigurnosti stanovništva, s obzirom na to da se selo nalazilo u blizini crte razdvajanja. Civilni su tijekom dana mogli odlaziti svojim domovima i nahraniti stoku, a navečer bi se vraćali i noćili u navedenim kućama.¹³

U kritično vrijeme u Paulin Dvoru bile su smještene i postrojbe HV-a. Početkom prosinca 1991. godine u jednu kuću u Paulin Dvoru smjestila se sanitetska desetina 3. bataljuna 107. brigade HV-a te jedinica veze smještena nekoliko kuća dalje.¹⁴

¹² Podaci Državnog zavoda za statistiku, Popis stanovništva 2011. godine

¹³ Zapisnik s rasprave pred Županijskim sudom u Osijeku od 27. studenoga 2006. godine

¹⁴ Zapisnik s rasprave pred Županijskim sudom u Osijeku od 29. studenoga 2006. godine

Zločin počinjen 11. prosinca 1991. godine¹⁵:

Optužnicom ŽDO-a u Osijeku optužena su dva pripadnika 2. pješačke čete 1. bojne 130. brigade HV-a, Nikola Ivanković i Enes Viteškić.

Dvojici okrivljenika stavljeno je na teret da su se dana 11. prosinca 1991. godine u večernjim satima, zajedno s više nepoznatih osoba, nakon dogovora u restoranu u Vladislavcima da odu u Paulin Dvor i osvete preminulog suborca Iliju Ravnjaka, naoružani automatskim puškama i ručnim bombama, ukrcali u vozilo Caddy i krenuli u Paulin Dvor. Došavši do kuće Andrije Bukvića na Glavnoj 52, a znajući da u njoj zajedno borave civili srpske nacionalnosti, ušli su unutra i rafalnom paljbom te bacanjem aktiviranih ručnih bombi u prostoriju u kojoj su se nalazile spomenute osobe, usmrtili 19 civila.¹⁶

Na taj način počinili su kazneno djelo ratnog zločina protiv civilnog stanovništva, opisano i kažnjivo po čl. 120. st. 1. OKZ RH.

Iz iskaza pojedinih svjedoka saznaje se da su se isti vojnici koji su sudjelovali u pucanju i bacanju aktiviranih bombi po civilima, vratili i rekli da idu provjeriti jesu li svi seljani mrtvi, te da „će to obaviti noževima“¹⁷.

Postupanje nakon saznanja za izvršeni zločin:

Vrlo brzo nakon izvršenog zločina, nadležne komande 130. brigade HV-a, SIS-a 130. brigade, Centra SIS-Osijek i Uprave SIS-a iz Zagreba, kao i Operativne zone Osijek¹⁸, bile su upoznate s tijekom događanja i počiniteljima, i to od strane pripadnika 130. brigade, kao i od pripadnika ostalih postrojbi HV-a¹⁹ koje su u kritično vrijeme bile smještene u Paulin Dvoru ili u Vladislavcima i Čepinu.

U ranim jutarnjim satima 12. prosinca 1991. godine, tijela civila organizirano su izvučena iz kuće u kojoj su žrtve ubijene.²⁰ Nakon što se razdanilo, pripadnici sanitetske desetine 3. bataljuna 107. brigade HV-a koja je bila smještena u Paulin Dvoru, otišli su u suterenski dio kuće u kojoj su ubijeni

¹⁵ Optužnica ŽDO-a Osijek br. K-DO-68/2002 od 12. ožujka 2003. godine.

¹⁶ Milan Labus, Spasoja Milović, Milica Milović, Boja Grubišić, Božidar Sudžuković, Marija Sudžuković, Darinka Vujnović, Milka Lapčević, Anđa Jelić, Boško Jelić, Vukašin Medić, Jovan Gavrić, Milena Radić, Dragutin Kečkeš, Dmitar Katić, Milan Katić, Bosiljka Katić, Petar Katić, Draginja Katić.

¹⁷ Zapisnik s rasprave pred Županijskim sudom u Osijeku od 29. studenoga 2006. godine.

¹⁸ Žalba ŽDO-a iz Osijeka, br. K-DO-68/02 od 17. studenoga 2004. godine.

¹⁹ Zapisnici s rasprava pred Županijskim sudom u Osijeku od 27., 28., i 29. studenoga 2006. godine.

²⁰ Zapisnik s rasprave pred Županijskim sudom u Osijeku od 29. studenoga 2006. godine.

civili, gdje su vidjeli „dijelove ljudskog tkiva, partikle mozga, kožu vlasišta na zidu, pod i svi zidovi bili su poprskani krvlju“.²¹

Iz iskaza svjedoka vidi se da je jedna ranjena žrtva uspjela ispuzati iz kuće. „Kada su izašli, vidjeli su da kod jednog sjenika čopor svinja nešto agresivno kida. Radilo se o ženi od oko 50 godina kojoj su svinje već izgrizle odjeću i prednju trbušnu stjenku“.²²

U jutarnjim satima 12. prosinca 1991. godine, između 10 i 11 sati, organizirano je miniranje kuće u kojoj su ubijeni civili, što je vidljivo iz iskaza svjedoka koji su saslušani tijekom rasprava u ovom kaznenom postupku.²³

Umjesto da su tijela žrtava pokopana po lokalnim običajima na mjesnim grobljima, prikrivena su u pripremljenoj grobnici u vojnom skladištu Lug kod Čepina, što predstavlja teško kršenje odredbi Ženevskih konvencija i dopunskih protokola uz Ženevske konvencije.

Do danas je ostalo neistraženo i neprocesuirano djelo premještanja posmrtnih ostataka žrtava na lokaciju sekundarne grobnice u Rizvanuši koje se zbilo sredinom siječnja 1997. godine, odnosno daljnje prikrivanje zločina.

Tijelo žrtve Milke Lapčević nije bilo među tijelima koja su prevezena u vojno skladište Lug kao niti u Rizvanušu. Pretpostavlja se da je tijelo pokojnice rođene 1910. godine ispalo s vojnog kamiona koji je tijela vozio u vojno skladište Lug te još uvijek nije poznato gdje je Milka Lapčević pokopana.

KAZNENI POSTUPAK:

Istraga:

Nakon pronalaska posmrtnih ostataka žrtava iz Paulin Dvora u veljači 2002. godine²⁴, u blizini zaseoka Rizvanuša na šumskom putu prema selu Brušani u Ličko-senjskoj županiji, u lipnju 2002. godine započela je i istraga toga zločina.

Okrivljenici su uhićeni te im je određen istražni zatvor počevši od 13. rujna 2002. godine pa nadalje.

Optužnica:

Županijsko državno odvjetništvo (u daljem tekstu ŽDO) iz Osijeka podiglo je optužnicu br. K-DO-68/2002 od 12. ožujka 2003. godine protiv Nikole Ivankovića i Enesa Viteškića, pripadnika 2. satnije 1. bojne 130. brigade HV-a.

²¹ Zapisnik s rasprave pred Županijskim sudom u Osijeku od 29. studenoga 2006. godine.

²² Zapisnik s rasprave pred Županijskim sudom u Osijeku od 29. studenoga 2006. godine.

²³ Zapisnik s rasprave pred Županijskim sudom u Osijeku od 29. studenoga 2006. godine.

²⁴ Žrtve su u plastičnim bačvama pronašli istražitelji MKSJ-a tražeći žrtve zločina počinjenog u Medačkom džepu, u akciji HV-a i Specijalne policije MUP-a RH zvanog „Džep 93“, izvedenoj 9. rujna 1993. godine.

Prvostupanjski postupak:

Pred Velikim vijećem Županijskog suda u Osijeku²⁵ glavna rasprava je započela 9. lipnja 2003. godine te je održano 13 ročišta. Izvedeni su brojni materijalni i personalni dokazi, iskaz je dalo 60 svjedoka, a pročitani su iskazi 2 svjedoka. Iskaz su dali sudsko-medicinski vještak i vještak balističar, vještak neuropsihijatar te su predstavljeni zapisnici o vještačenju Centra za kriminalistička vještačenja Ivan Vučetić, izvaci iz kaznenih evidencija na ime oba okrivljenika, fotoelaborati i izvješća o obdukcijama Zavoda za sudsku medicinu i kriminalistiku.

Dana 6. travnja 2004. godine Veliko vijeće Županijskog suda u Osijeku donijelo je nepravomoćnu presudu br. K-18/03, kojom je okr. Nikolu Ivankovića proglasilo krivim i osudilo na kaznu zatvora u trajanju od 12 godina, dok je okr. Enes Viteškić oslobođen optužbe i pušten iz istražnog zatvora.

Žalbeni postupak:

ŽDO iz Osijeka izjavilo je dana 17. studenoga 2004. godine Žalbu na Presudu Županijskog suda u Osijeku br. K-18/03 zbog pogrešno utvrđenog činjeničnog stanja (čl. 369. st 1. i 2. ZKP) i zbog odluke suda o kazni (čl. 370. st. 1. ZKP).

Žaleći se na odluku suda o kazni ŽDO iz Osijeka se osvrnulo na odluku suda o olakotnim okolnostima koje su utjecale na izricanje visine kazne izrečene okr. Nikoli Ivankoviću. Također se osvrnulo na činjenicu da sud nije u dovoljnoj mjeri cijenio otegotne okolnosti na strani okr. Nikole Ivankovića, koje „su takve prirode da djelu daju posebnu težinu“, a odnose se na težinu posljedica, odnosno usmrćenje 18 žrtava, „pretežito starije životne dobi i pretežito ženskog spola“.²⁶

ŽDO iz Osijeka navelo je da su „utvrđene olakotne okolnosti po svemu prosječne, nenaglašene. Jer, što se tiče prve takve okolnosti, i stotine tisuća drugih građana Hrvatske sudjelovalo je u Domovinskom ratu i nositelji su Spomenice Domovinskog rata jednako kao i optuženik, dakle, optuženik se ne izdiže nikakvim iznimnim ratnim doprinosima, niti bi zbog iznimnih ratnih zasluga bio odlikovan“.²⁷

Nadalje, ŽDO iz Osijeka, u citiranoj Žalbi navodi da su „utvrđene otegotne okolnosti osobito izražene. Treba iznova naglasiti iznimnu brojnost žrtava i pri tome naglasiti da je u pitanju zapravo osamnaest ubojstava posve nedužnih i bespomoćnih osoba. Treba naglasiti da se optuženik nije išao svetiti onima (protivnička vojna stana) koji su takav njegov postupak zaslužili, nego je to učinio nad ženama i starcima koji ničim nisu uzrokovali takvu njegovu reakciju. Treba naglasiti da se svetio nad osobama koje je zapravo i poznao (jer su iz susjednog sela, jer mu je u to selo za jednog Srbina bila udana sestra, jer je u tom selu za njihov mjesni klub igrao nogomet, jer je i u ratu dolazeći u to selo znao tko je od mještana otišao, a tko ostao u selu), zbog čega se gubi apstraktnost u

²⁵ Zakon o primjeni statuta međunarodnog kaznenog suda i progonu za kaznena djela protiv međunarodnog ratnog i humanitarnog prava (NN 175/03, 29/04, 55/11, 125/11). Do donošenja ovoga Zakona za kaznena djela ratnog zločina/zločina genocida, sudilo je veliko vijeće sastavljeno od dva suca profesionalca i tri suca prototnika.

²⁶ Žalba ŽDO-a iz Osijeka, br. K-DO-68/02 od 17. studenoga 2004. godine.

²⁷ Žalba ŽDO iz Osijeka, br. K-DO-68/02 od 17. studenoga 2004. godine.

zločinu, a naglašava njegova individualnost (jer optuženi u osvetničkoj nakani ne puca u amorfnu masu njemu nepoznatih osoba, neto točno zna da ubija svoje konkretne susjede). Treba iznova naglasiti evidentnu vodeću ulogu optuženika, od okupljanja grupe u gostionici u Vladislavcima, preko njegove inicijative da odu pobiti srpske civile u susjedno selo, dovoženja grupe u selo...“.²⁸

ŽDO iz Osijeka predložilo je da Vrhovni sud RH pobijanu presudu, u odluci o kazni, preinači tako da okr. Nikolu Ivankovića osudi na kaznu zatvora u duljem trajanju.

U odnosu na dio pobijane presude kojom se okr. Enesa Viteškića oslobađa, ŽDO iz Osijeka smatra da su za toga okrivljenika izvođenjem dokaza tijekom glavne rasprave „ipak utvrđene činjenice koje, kao i za optuženika Nikolu Ivankovića, potvrđuju njegovo sudjelovanje u počinjenju kaznenog djela. Te činjenice utvrđene su iskazima brojnih svjedoka te one dovode do zaključka da i optuženik Enes Viteškić nedvojbeno jeste počinitelj kaznenog djela opisanog u optužnici.“²⁹

U svojoj Žalbi ŽDO iz Osijeka analiziralo je i navodilo iskaze brojnih svjedoka, koji su tijekom prvostupanjskog postupka dali svoje iskaze. Navodeći iskaze pojedinih svjedoka, ŽDO iz Osijeka analizira iskaze i napominje važne momente tih iskaza koji oba okrivljenika poimenično navode kao sudionike zločina počinjenog u Paulin Dvoru: „... da su među počiniteljima dvije osobe iz Vladislavaca s nadimcima Danguba i Zijo, što jesu nadimci optuženika Nikole Ivankovića i Enesa Viteškića“.³⁰

ŽDO iz Osijeka predložilo je da Vrhovni sud RH pobijanu presudu ukine u odnosu na oslobađajući dio za okr. Enesa Viteškića, uzimajući u obzir analizirane iskaze svjedoka, koji daju zaključiti da je okr. Enes Viteškić zajedno s okr. Nikolom Ivankovićem počinio kazneno djelo koje mu se optužnicom stavlja na teret.

Presuda i rješenje Vrhovnog suda RH:

Vrhovni sud RH donio je presudu i rješenje br. I-Kž-1196/2005 od 10. svibnja 2005. godine:

- presudom je prvostupanjska presuda preinačena u odnosu na okr. Nikolu Ivankovića, kome je kazna zatvora povećana na 15 godina zatvora;
- rješenjem je ukinuta prvostupanjska oslobađajuća presuda u odnosu na okr. Enesa Viteškića i predmet je vraćen na ponovno postupanje.

Ponovljeni postupak:

²⁸ Žalba ŽDO-a iz Osijeka, br. K-DO-68/02 od 17. studenoga 2004. godine.

²⁹ Žalba ŽDO-a iz Osijeka, br. K-DO-68/02 od 17. studenoga 2004. godine.

³⁰ Žalba ŽDO-a iz Osijeka, br. K-DO-68/02 od 17. studenoga 2004. godine.

Pred Vijećem za ratne zločine Županijskog suda u Osijeku ponovljeni postupak vodio se protiv okr. Enesa Viteškića. Ponovljeni postupak je započeo 27. studenoga 2006. godine. Održano je 6 ročišta za raspravu.

Nepravomoćna presuda donesena je dana 29. siječnja 2007. godine, kojom je okr. Enes Viteškić oslobođen optužbe da je počinio kazneno djelo ratnog zločina protiv civilnog stanovništva iz čl. 120. st. 1. OKZ RH.

Vijeće za ratne zločine temeljilo je svoju nepravomoćnu oslobađajuću presudu na načelu *In dubio pro reo* – u nedostatku dokaza u korist okrivljenoga. Smatralo je da nedostaju neposredni dokazi koji na nedvojben način ukazuju da je okr. Enes Viteškić sudjelovao u grupi osoba koje su počinile zločin u Paulin Dvoru.

Žalbeni postupak:

ŽDO u Osijeku izjavilo je žalbu br. K-DO-62/02 od 2. ožujka 2007. godine zbog pogrešno utvrđenog činjeničnog stanja.

U citiranoj žalbi analizirani su iskazi svjedoka iz kojih se sa sigurnošću može utvrditi da je okr. Enes Viteškić kritične večeri i kasnije bio u grupi vojnika koji su u kritično vrijeme zločina bili u Paulin Dvoru.

Presuda Vrhovnog suda RH:

Vrhovi sud Republike Hrvatske usvojio je žalbu ŽDO-a iz Osijeka, te je ukinuo nepravomoćnu presudu Županijskog suda iz Osijeka iz 2010. godine i predmet vratio na ponovno suđenje.

Nepravomoćna prvostupanjska oslobađajuća presuda za okr. Enesa Viteškića ukinuta je zbog nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja.

Drugi ponovljeni postupak:

Pred izmijenjenim Vijećem za ratne zločine Županijskog suda u Osijeku održano je drugo ponovljeno suđenje protiv okr. Enesa Viteškića za zločin počinjen 11. prosinca 1991. godine u Paulin Dvoru nad civilnim stanovništvom.

U svibnju 2012. godine Vijeće je objavilo nepravomoćnu presudu kojom je okr. Enes Viteškića proglasilo krivim i osudilo na kaznu zatvora u trajanju od 11 godina.

Presuda Vrhovnog suda RH:

Vrhovni sud Republike Hrvatske je 2013. godine odbio žalbe uložene na izrečenu nepravomoćnu presudu te je potvrdio prvostupanjsku presudu Županijskog suda u Osijeku, kojom je okr. Enes Viteškić proglašen krivim i osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 11 godina.

OKOLNOSTI U KOJIMA SE PROVODIO PRVOSTUPANJSKI KAZNENI POSTUPAK:

Tijekom prvog prvostupanjskog postupka, u kolovozu 2003. godine, Centru za mir, nenasilje i ljudska prava Osijek javio se svjedok koji je želio dati iskaz o saznanjima o zločinu počinjenom u Paulin Dvoru, ali je inzistirao da taj iskaz da Glavnom državnom odvjetniku u Zagrebu, zbog straha od odmazde.

Svjedok je dao iskaz Glavnom državnom odvjetniku RH, no na glavnoj raspravi svjedočio je drugačije. Svjedok je tijekom prvostupanjskog postupka imao zaštitu, odnosno čuvala ga je policija.

O „Bajićevom mačku u vreći u slučaju Paulin Dvor“ javno je pisao Branimir Glavaš, objavivši zapisnik s iskazom svjedoka. U svom „obraćanju javnosti“ Branimir Glavaš je prozivao novinara Dragu Hedla, Glavnog državnog odvjetnika, Centar za mir, nenasilje i ljudska prava Osijek, odnosno pojedine njegove članice, da ga pokušavaju dovesti u vezu sa zločinom počinjenim u Paulin Dvoru.³¹

MIŠLJENJE PROMATRAČKOG TIMA :

U vrijeme održavanja rasprava za zločin počinjen u Paulin Dvoru, tri organizacije civilnog društva: Centar za mir, nenasilje i ljudska prava - Osijek, *Documenta* - centar za suočavanje s prošlošću iz Zagreba i Građanski odbor za ljudska prava iz Zagreba, provodile su projekt Monitoring suđenja za ratne zločine.

Nakon prvog ponovljenog postupka i donesene nepravomoćne presude, navedene organizacije su zajedno s Hrvatskim helsinškim odborom iz Zagreba, dana 10. rujna 2007. godine dale mišljenje o provedenom postupku u kojemu su, između ostalog, navele: „Očekivali smo da sud u ovom predmetu bude posebno pažljiv jer su žrtve zločina u Paulin Dvoru, ionako, već više puta obezvrijeđene – onda kada su masakrirane, kada su se počinitelji vratili da ih noževima dokrajče, kao i propuštanjem javnog obznanjivanja zločina i njegova sudbenog procesuiranja, zataškavanjem počinjenoga, skrivanjem i premještanjem trupala pobijenih, uništavanjem mjesta zločina i upornim prešućivanjem imena zločinaca. U vrijeme počinjenja bio je to zločin skupine od 6 ili 8 ljudi koju su – u jednom momentu nedopustive slabosti – samovoljno i brutalno svom angažmanu u ratu dali lik golog međuetničkog istrebljenja. Dugogodišnjim je ustupcima počiniteljima, činjenima od državnih dužnosnika – od policijskih do političkih, odgovornost za zločin time postepeno, i naoko

³¹ Bajićev „Mačak u vreći“ u slučaju Paulin Dvor, Internet stranica Branimira Glavaša, <http://www.branimirglavas.com/>.

neopazice, postala državna odgovornost. Budući da su propuštali ili odbijali kriminalizirati skupinu počinitelja zbog etnički motiviranog zločina, žig je nesankcioniranog kriminala ostao i na državi i naciji.³²

ZAKLJUČAK:

Zločin izvršen nad 19 civila u Paulin Dvoru, unatoč pravomoćno završenom sudskom postupku, nije završena priča. Ostalo je neistraženo tko je i zašto prikrivio tijela u vojnom skladištu Lug, tko je sudjelovao u donošenju odluke o premještanju tijela na lokaciju sekundarnih grobnica u preko 500 km udaljenu Rizvanušu te zašto se taj zločin prikrivao?

Bivši predsjednici Republike Hrvatske, Ivo Josipović i Republike Srbije, Boris Tadić, 4. studenoga 2011. godine zajedno su odali počast žrtvama zločina izvršenog na Ovčari i zločina izvršenog u Paulin Dvoru. No, osim toga simboličnog čina dvojice tadašnjih predsjednika, ništa se drugo nije dogodilo.

Zločin izvršen nad civilima u Paulin Dvoru, na žalost, i danas stvara grč kod mnogih. Umjesto da su se istražile i rasvijetlile sve sporne okolnosti, svi sudionici neposrednog zločina te sudionici prikrivanja zločina, mnogo toga ostalo je nerazriješeno, nedorečeno i opasno prisutno za budućnost.

Posve je jasno da su u prikrivanju zločina počinjenog nad civilima u Paulin Dvoru sudjelovale vrlo visoko pozicionirane osobe iz vrha obavještajnog i vojnog sustava Republike Hrvatske. Da bi se dogovorilo prikrivanje posmrtnih ostataka žrtava na prostoru vojnog skladišta, tu odluku mora donijeti i odobriti netko s visoke razine odlučivanja unutar vojnog sustava. Logika nalaže da transport posmrtnih ostataka i njihovo prikrivanje na sekundarnim lokacijama zahtijevaju planiranje, dogovor i izvršenje na najvišim nivoima vojne i obavještajne zajednice.

Uzevši u obzir broj žrtava i poduzete radnje u prikrivanju zločina, sve ukazuje na to da je za njega osim vojnog vrha, znala i civilna struktura vlasti.

U Osijeku, 20. ožujka 2021. godine

Veselinka Kastratović, promatračica sudskog procesa

³² Mišljenje „Zločin u Paulin Dvoru“ od 10. rujna 2007. godine, Centar za mir, nenasilje i ljudska prava – Osijek, *Documenta* – centar za suočavanje s prošlošću iz Zagreba, Građanski odbor za ljudska prava iz Zagreba, Hrvatski helsinški odbor iz Zagreba.